

(Sitemizin Tarih bölümü Ali Yaman'ın "Alevilik Nedir?" kitabından alınmıştır. Alıntı yapılması halinde yazarından ve sitemizden izin alınması gerekmektedir.)

Alevilik Bektaşilik Nedir?

Sözlük anlamına göre Alevi, Hz. Ali'ye bağlı ve ondan yana olan kimse demektir. Alevilik ise genel olarak Hz. Ali'yi sevmek ve onun soyunun yani Ehli Beyt'in yolundan gitmek olarak tanımlanabilir.

Ancak bugün için dünyanın değişik bölgelerinde yaşayan farklı Alevi grupların herbiri için Alevi ve Alevilik sözcüklerinin ifade ettiği anlamlar da farklı olmaktadır. Biz konuya Anadolu Alevileri açısından yaklaşmakla birlikte genel bir tarihsel perspektif de sunacağız.

Ülkemizde bugün yaygın şekilde Alevi olarak adlandırılan kitleler için kaynaklarda birçok ismin kullanıldığını söyleyebiliriz. Anadolu'daki Alevi kitleleri nitelemek üzere kaynaklarda, kızılbaş, rafizi, ışık, mülhid ve torlak gibi adların kullanıldığını görmekteyiz. Bunlardan en çok kullanılan Kızılbaş adı olmuştur. Anadolu Alevileri kendileri için çok anlamlı Kızılbaş adını, Osmanlı yönetiminin ahlakdışı anlamlar yükleyerek, sünni kitlelere aşılıyarak bir psikolojik savaş aracı olarak kullanması sonucunda bırakmak zorunda kalmışlardır.

Bugün Anadolu ve Balkanlar'da yaşayan Tahtacı, Çepni, Amucalı, Bedrettinli, Sıraç gibi değişik gruplar genelde Alevi olarak adlandırılırlar. Anadolu Aleviliği, tarihsel ve sosyal koşulların doğal bir sonucu olarak, kitabi olmaktan çok sözlü geleneğe dayalı eski inançların islami şekiller altında yaşamaya devam ettiği bir halk islamıdır.

Genel olarak ifade etmek gerekirse Bektaşî sözcüğü de yukarıda değindiğimiz kitleler için kullanılmıştır. Bektaşilik Hacı Bektaş Veli'ye dayanılarak kurulmuştur. Alevilik ve Bektaşiliği birbirinden bağımsız olarak ele almak bugün geline nokta tarihsel ve sosyolojik açıdan mümkün görünmemektedir. Her iki terim de zaman zaman birbirinin yerine kullanılabilir. Prof. Melikoff'un da belirttiği gibi "Alevilik, Bektaşilik'ten ayrılmaz. Çünkü her iki deyim de aynı olguya, Türk halk İslamı olgusuna bağlıdır." Alevilik ve bektaşilik, inanç ve ahlak esasları ve edebiyatları bakımından temel olmayan farklılıklar dışında ortaklıklar. En temel farklılık, Bektaşî

kitlelerin daha çok şehirde yaşamalarına karşın, Alevilerin göçebe/yarıgöçebe çevrelerde yaşamaları şeklinde ortaya çıkmış sosyal bir farklılıktır. Ancak tarihsel olarak doğru olan bu sosyal farklılık günümüzde anlamını yitirmeye başlamış, “Alevi” adı daha yaygın olarak kullanılır olmuştur. Bugün genel olarak Alevi olarak adlandırılan kitleler üç dinsel gruba bağlıdırlar:

- Ocakzade Dedeler
- Çelebiler
- Dedebabalar

Bu üç gruptan Anadolu’da en fazla etkinliğe ve nüfuza sahip olan Ocakzade Dedeler’dir. Daha sonra Çelebiler gelir. Dedebabaların ise Anadolu’da nüfuzları zayıftır, Balkanlar’da daha etkindirler.

Türkiye’de yaşayan Alevilerin sayısı konusunda çeşitli veriler ileri sürülmektedir. Türkiye’de etnik ve mezhep konularında varolan tabular nedeniyle, yapılan resmi sayımlarda bu konu bilinçli olarak ihmal edilmekte ve dolayısıyla Alevilerin sayısı konusunu herkes işine geldiği şekilde yazmaktadır. Tarafsız araştırmacılara göre Türkiye’de en az 15 milyon Alevi bulunmaktadır. Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki illerde sayıca az olmakla birlikte Türkiye’nin her yerinde Aleviler bulunmaktadır. Alevilerin sahip oldukları bu potansiyel onları zaman zaman Türkiye siyasetinin de merkezine yerleştirmektedir.